

ne poante. No bilo mi je prvenstveno do toga da istaknem nedjeljivost tzv. sa držaja i tzv. forme nasuprot citiranoj Peukertovoj misli. Za tešku i nezasluženu optužbu podmetanja nisam dala zaista nikakva povoda. Želim vjerovati da je autor upotrijebio tu riječ samo zato što kao stranac nije osjetio svu njezinu težinu.

S Peukertovim se člankom može diskutirati i ne prihvaćati neka njegova rješenja, ali po ozbiljnosti odabiranja i pronicanja u probleme on je jedan od najvrednijih priloga u Radu XI-og kongresa Saveza folklorista.

Maja Bošković Stulli

NARODNO STVARALAŠTVO — FOLKLOR. Organ Saveza udruženja folklorista Jugoslavije. Glavni i odgovorni urednik DUŠAN NEDELJKOVIĆ. Sv. 9—25, Beograd 1964—1968.

Prvih osam brojeva, izašlih u godinama 1963—1964, prikazano je u *Narodnoj umjetnosti* III, 1964/65. Sada prikazujemo daljnje brojeve, izašle u godinama 1964—1968.

Svesci 9—10 i 11 povezani su sa jubilejem V. Karadžića, a u svesku 12 štampani su materijali sa simpozija o radničkom folkloru. U svesku 13—14 obrađuju se različiti problemi. Svezak 15—16 posvećen je uspomeni preminuloga slovenskog etnografa Ivana Grafenauera (umro 1964), a u svesku 17—19 štampani su materijali II internacionalnog simpozija o radničkoj pjesmi, koji je održan u Velenju od 12—14. IX 1965. Svesci 20, 21 te 22—24 donose različite članke s područja folklorne problematike, a svezak 25 posvećen je akademiku Vinku Žgancu.

Najviše članaka govori o radu i ličnosti Vuka Karadžića, prvenstveno u spomenutim svescima 9—10 i 11.

U članku „Vuk folklorist u kulturnoj revoluciji našeg doba“ (sv. 9—10) *D. Nedeljković*, osvrćući se suviše kritički na neke misli Škerlića, Savkovića i Belića, na kraju glorifikatorski zaključuje: „Mi smo, međutim, ovde, nasuprot svakom kolebljivom reformističkom tumačenju Vukove istorijske pojave uopšte, a za današnjicu posebno, obradili tek samo jednu od bitnih karakteristika Vuka folkloriste, naime karakteristiku nosioca misli celoga naroda u kulturnoj revoluciji našega doba“ U prilogu „Vukova ličnost internacionalnoga ranga“ (sv. 9—10) *Peukert* ističe Vukovu ulogu i kaže da je Vuk u stvari kao nijedan drugi Srbin, svojim učestvovanjem u raspravama vođenim na međunarodnom planu, i sam postao ličnost internacionalnog ranga. Pri tom, uvijek je ostao Srbin, bez koga bi se jedva mogao i zamisliti razvitak njegova naroda u priznatu naciju“. O tome da li Vukov zbornik treba da sadrži 4 ili 12 knjiga, piše *Ž. Mladenović*, opredjeljujući se za 12, s time što bi se izdvojilo ono što je Vuk sam odabrao i izdao (sv. 9—10). Da Vukove pripovijetke „Zlatna jabuka i devet paunica“ i „Baš—Čelik“ pripadaju svojim glavnim dijelom istome tipu pripovijedaka, objašnjava u svom članku *K. Horalek* (sv. 9—10). U članku „Azadovski o Vuku Karadžiću u istoriji ruske i svetske folkloristike“ (sv. 9—10) *M. Radovanović* zaključuje da je „Azadovski ličnost Vuka Karadžića kao naučnika folkloristu prikazao sa dubokom naučnom objektivnošću, i njegovu delo u folkloristici postavio na zasluženo mesto u osnove kako srpske i jugoslovenske, tako i opšteslovenske i opšteevropske nauke o folkloru“. *D. Dević* govori o šest melodija koje je Vuk zabilježio u svojoj zbirci iz 1815 (sv. 9—10). O temi »Vuk Karadžić i ruska folkloristika« (sv. 11) piše *V. Gusev*, a o utjecaju Vuka i srpskohrvatske pjesme na književnost slovačkog romantizma piše *Z. Klátnik* (sv. 11). Ostale su teme: »Vukov 'Rječnik' — leksikon etnografije i folkloristike i njegova knjiga 'Život i običaji naroda srpskog'« (*M. Barjaktarović*, sv. 9—10). »O Vukovu zabavniku 'Danici'« (*G. Dobrašnović*, sv. 11) te »Vuk Karadžić u Muzeju braće Grim« (*D. Antonijević*, sv. 13—14). Po jedan članak posvećen je Korneliju Stankoviću kao nosiocu Vukovih ideja (*Z. Kućukalić*, sv. 13—14), narodnom pjevaču Tešanu Podrugoviću (*M. Slijepčević*, sv. 13—14) i Mažuranićevu odnosu prema narodnoj poeziji (*K. Georgijević*, sv. 9—10).

U 12. svesku objavljeno je 10 saopćenja održanih na simpoziju o radničkom folkloru u Nikšiću u oktobru 1964: »Problemi razvitka današnjeg radničkog fol-

klora« (*D. Nedeljković*), »Radnički folklor Crne Gore (*N. S. Martinović*), »O razviku folkloru u radničkim sredinama Hrvatske« (*A. Nazor*), »Problemi istraživanja radničke pesme u Sloveniji« (*R. Hrovatin*), »O makedonskoj radničkoj pjesmi« (*K. Kamilov*), »Odnos buržoaske, narodnjačke, socijaldemokratske i marksističke folkloristike prema radničkom folkloru« (*V. Gusev*), »Počeci proučavanja kulture radničke klase u Slovačkoj« (*M. Kosová*), »Neki problemi savremenog folklornog stvaralaštva s obzirom na pesme vezane za novi proces kolektivizacije poljoprivrede« (*S. Burlasová*), »Problemi proučavanja bugarskog radničkog folkloru« (*C. Romanska*), »Uzajamni utjecaji revolucionarnih pjesama Jugoslavije i Bugarske« (*N. Kaufman*).

Iz sadržaja spomenutih saopćenja proizlazi da je radnički folklor postojao već od srednjovjekovnog rudarskog folkloru, ali da je do sada nedovoljno učinjeno oko prikupljanja materijala i njegove obrade. Simpozij je bio poticaj za rad u tom smjeru.

Nekoliko članaka posvećeno je muzikološkoj problematici: »Dva problema naše organologije: bubanj na derdinu i slavi« (*C. Rihtman*, sv. 9—10), »Cigani i muzika« (*A. Gojković*, sv. 9—10), »Odnosi instrumentalnog i vokalnog izražavanja u narodnoj muzici« (*D. Holy*, sv. 13—14), »Čitelija« (*L. Antoni*, sv. 11), »Zurladžijsko—gajdadžijski zanat u Prilepu« (*V. Kličkova*, sv. 11), »Pjevanje i muzička pratnja istarskih, krčkih i novljanskih pučkih pjesama« (*V. Žganec*, sv. 21), »Savremeno pjevanje starosedelačkog stanovništva Njerčinskog kraja sa naročitim obzirom na savremenu satiričnu baladu« (*N. Šarakšanova*, sv. 21). O narodnom plesu govori se u članku »Estetika tradicionalnog narodnog plesa i zahtevi za njegovu modernu inscenaciju« (*H. Laudová*, sv. 20). Problemima epske poezije posvećeni su članci: »Ko je 'dvanaesti vojvoda' u narodnoj pjesmi 'Smrt vojvode Kaice'« (*N. Ljubinković*, sv. 9—10), »Dvije narodne pjesme o Kraljeviču Marku iz Podravine« (*Z. Špoljar*, sv. 13—14), »Srpske narodne pjesme i chansons de geste« (*Ch. Hyart*, sv. 13—14), »Narodno stvaralaštvo u Vukovoj redakciji« (*S. Vukmanović*, sv. 21). Nekoliko radova govori o običajima: »Ladarice« (*Z. Lovrenčević*, sv. 9—10), »Prolečne pesme u selima oko Knjaževca i Zaječara« (*B. Prvulović*, sv. 11), »Orgijastičke svečanosti letnje solsticije« (*S. Zečević*, sv. 13—14), »Ženidba sa mrtvacem u makedonskom folkloru« (*K. Penušliki*, sv. 13—14), »Mrtvačka ruka i ruka magična« (*D. Fajn*, sv. 21), »Poreklo verovanja da samrtnik lakše izdiše na zemlji« (*S. Zečević*, sv. 21). Ostali članci govore: o nepoznatom predanju o Marku Kraljeviču i djetetu Sekuli (*K. Penušliki*, sv. 13—14), o tragovima lapota u predajama i pripovijetkama Južne Srbije (*R. Trebješanin*, sv. 20), o nekim našim narodnim legendama s kraja 19. stoljeća (*H. Čurić*, sv. 9—10), o Ljeljenovom kolu (*S. Zečević*, sv. 9—10), o jednom prilogu bibliografiji bosanskog Nasrudin—hodže (*Alija Nametak*, sv. 21), o prvim folkloristima Muslimanima u Bosni (*Alija Nametak*, sv. 11), o usporedbi nepoznate »Ganibegovice« sa »Hasanaginicom« (*Abdurahman Nametak*, sv. 20), o srpskim i tatarskim narodnim poslovicama (*R. Muzaferov*, sv. 11), o Sinjskoj alci (*D. Nikolić*, sv. 11), o vojničkim narodnim pjesmama iz Bosne i Hercegovine iz prvog svjetskog rata (*Ž. Ilić*, sv. 21), o razvoju narodne arhitekture u jugoistočnoj Moravskoj (*V. Frolec*, sv. 11), o »Slovu o polku Igorovu« (*Đ. Radojičić*, sv. 13—14), o porodičnoj zadrugi i folkloru (*S. Orović*, sv. 13—14), o svrliškom stočarskom folkloru (*D. Antonijević*, sv. 20), o suvremenom narodnom pjesničkom stvaralaštvu Burjata (*N. Šarakšanova*, sv. 13—14), o narodnoj poeziji Babune i Topolke (*J. Trifunovski*, sv. 20), te članak »Mlada avangarda o renesansu folkloru u predvečerju naše revolucije« (*D. Nedeljković*, sv. 13—14), o festivalu u užičkoj republici 1941 (*D. Jovačević*, sv. 20) i o još jednom izvoru nastanka partizanske pjesme »Krajski smo mladi partizani« (*D. Nedeljković*, sv. 20).

Svezak 15—16 posvećen je uspomeni slovenskog etnografa Ivana Grafenauera (1880—1964). »Ovaj je broj skromna kitica koju slovenska etnografija i jugoslavenški folkloristi polažu na grob I. Grafenaueru« — u uvodnom članku o I. Grafenaueru toplo piše *Niko Kuret*. O slovenskoj baladi »Ribnička Jerica« u svjetlu komparativnih podataka govori *B. N. Putilov* i zaključuje da je balada o Jerici tematski bliska krugu slovenskih balada o odvođenju djevojke u ropstvo od strane Turaka i Tatara i da ima veze s ruskim baladama i epskim verzijama o Kozarinu, te da se usporedbom ruskog i slovenskog materijala mogu objasniti nejasna mjesta u baladi o Jerici. U članku o stilizaciji u češkim narodnim baladama *O. Sirovatka*

kaže da se u češkim baladama radnja razvija između malog broja osoba. Opis osoba zauzima minimalno i podređeno mjesto, pa je češka balada stoga lišena epičnosti, ali ima više unutrašnjeg napona. Za svoj članak „Kumulativna pjesma o životinjama koje jedna drugu pojeđu” E. Seemann je izabrao tu temu sjećajući se I. Grafenauera koji je o njoj govorio u jednoj svojoj raspravi. Članak „Putujući stihovi” Zmage Kumer doprinos je razmatranju stila slovenske narodne pjesme. O narodnom pjesniku Čerenjaku piše B. Kuhar. U članku „Jedan široko rasprostranjen motiv bugarskih narodnih predaja” C. Romanska govori o stijenama urvinama sa kojih su se bacale djevojke i mlade žene u strahu pred nasilnicima Autorica, na osnovi analize 28 primjera, zaključuje da je taj motiv stariji od turske najezde. O Aleksandrovu putu za živom vodom u južnoslavenskim narodnim predajama piše R. W. Brednich, Na primjerima jedne epizode iz grčkog romana o Aleksandru autor pokazuje kakve je sve promjene doživjela literarna materija u balkanskoj narodnoj predaji. O narodnim predajama o kamenim krstovima u okolici Stoca piše V. Palavestra. O Grimmovu zapisu Vukove „Pepeljuge” piše M. Bošković—Stulli, L. Kretzenbacher piše o jednoj pripovijesti E. Hemingwaya u kojoj je obrađna ista tema kao u šaljivoj narodnoj priči kojom se bavio I. Grafenauer. O hranjenju vjetra u Slovenaca piše M. Mat četov, o određivanju sudbine pri rođenju u Južnih Slavena S. Zečević, o vlaškom sudu S. Vilfan, a o oblicima „uz manja u posjed” u narodnom pravu, vjerovanju i poeziji R. Wildhaber. O Drabosnjakovu (?) rukopisu „Izgubljenog sina” piše N. Kuret, a G. Perusini u članku „Furlani i Slovenci” zaključuje prema podacima iz zbornika furlanskog učenjaka G. Sturole da se pred konac 18. st. govorilo slovenski u nekim selima koja su danas furlanska. M. Gavazzi ispravlja pogrešne navode o tome da u Boki Kotorskoj postoji običaj dodola — prporuša, a V. Novak piše o Augustu Pavelu i njegovoj vezi s narodnom pjesmom.

U svesku 17—19 objavljen je 21 referat o radničkoj pjesmi. Referati su održani na II internacionalnom simpoziju o radničkoj pjesmi u Velenju od 12—14. rujna 1965. Trinaest referata održali su strani, a devet naši folkloristi. Evo naslova referata: „Radnički folklor i masovna pjesma” (D. Nedeljković), Pitanje metodike proučavanja radničke pjesme” (M. Druskin), „Poriijeklo i izvori rane njemačke radničke pjesme” (H. Strobach), „Postanak i oblikovanje radničke pjesme” (R. Hrovatin), „Radnička i narodna pjesma u borbi protiv despotizma” (F. Vogl), „Neka preliminarna pitanja o studiju legendi i pjesmama rudara” (M. Kosová), „Izvjestaj o radničkoj pjesmi u Madarskoj” A. Szatmari), „O radničkoj pjesmi u Bugarskoj” (N. Kaufman), „Istraživanje radničke pjesme u Rumunjskoj” (G. Ciobanu), „Karakterističan repertoar jednog radnika pjevača epskih pjesama u Srbiji” (D. Antonijević), „Masovna radnička pjesma u Srbiji” (S. Vukosavljević), „Neki problemi i metode istraživanja radničke pjesme” Lj. Droppová), „Radnička pjesma u Poljskoj” (A. Dygacz), „Radnička pjesma i radnički folklor u Jugoslaviji” (N. Martinović), „Radnik kao stvaralac i kao tema u narodnoj poeziji Sandžaka” (P. Vlahović), „Narodna i radnička pjesma u Makedoniji” (K. Kamilov), „Radnička pjesma u Makedoniji” (V. Hadžimanov), „O nekim estetskim kriterijama pri vrednovanju radničke pjesme” (V. Pletka), „Ruski revolucionarni narodnjaci i radnički folklor” (V. Bazarov), „Ruski radnički folklor i umjetnička tradicija” (B. Putilov), „O etničkoj funkciji njemačkih pjesama nastalih u koncentracionim logorima” (I. Lammell).

Svi su referati štampani na stranim jezicima (francuskom, ruskom i njemačkom) bez rezimea na našem jeziku.

Troboj 22—24 sadrži dva članka vezana uz ime Vuka Karadžića: „Oslobodi-lački humanizam Filipa Višnjića (D. Nedeljković) i „Vuk Karadžić u rumunjskoj folkloristici” (J. Taloš), zatim prikaz etnomuzikološkog rada Jugoslavenske akademije (V. Žganeć), članak o pjesmi o Muji Hrnjici i Kostreš Harambaši (H. Čurić), članak o suvremenim tužbalicama za mrtvima vezanim na platnu (P. Vlahović), o lazaričkim pjesmama u Vranju (M. Zlatanović), o svetkovini žive vatre u Azanju (J. Butovski), o dvjema banatskim povijesnim predajama „Dobričin krst i Margitina unka” (M. Matički), o odvojenoj ruci na bosanskim nadgrobnim spomenicima (M. Wenzel) i o ornamentima na čarapama u Timočkoj krajini (V. i S. Popović).

Svezak 25 posvećen je jubileju akademika Vinka Zganca, člana uredništva *Narodnog stvaralaštva* i njegova redovitog suradnika. Tri članka govore o folklorističkoj djelatnosti V. Zganca: o njegovu etnomuzikološkom radu, o njegovu zapisivanju narodnih plesova i o njegovom značaju za našu narodnu poeziju (J. Bezić, I. Ivančan i O. Delorko). Članak „Balada o pastiru i tri vještice” razmatra jednu narodnu pjesmu kojoj je V. Zganec uvijek obraćao veliku pažnju (autor M. Bošković—Stulli). Članak D. Nedeljkovića „Orska pesma naše revolucije u limitrofnim oblastima” također se prvenstveno služi primjerima iz Zgančevih zbirki. Ostali članci u tom svesku: „O uporedno—istorijskom proučavanju ruske i južnoslavenske epike” (B. Putilov), „Ilindensko vostanie vo makedonskata revolucionerna poezija” (K. Penušlinski), „Skladnosti in razlike v južnoslavenskih variantah balade o razbojnikovi ženi” (Z. Kumer), „Prilog pitanju strofike narodnih pesama” (I. Zemcovski), „Arhaični elementi u svatovskim pjesmama Srba i Hrvata bosansko—hercegovačkog sela” (D. Ritman), „Gusle na crnogorskom dvoru” (S. Vukmanović).

Svi svesci imaju i rubriku *Osvrti*, koja obuhvaća prikaze stručne folklorističke literature, te kongresa i sastanaka, kao i članke posvećene istaknutim ličnostima što djeluju na području folkloristike. Rubrika *Primeri narodnog stvaralaštva* donosi odabrane tekstove usmene književnosti (dijelom i uz muzičke zapise).

Ante Nazor

JAHREBUCH FÜR VOLKSLIEDFORSCHUNG. Im Auftrag des Deutschen Volksliedarchivs hrg. v. ROLF WILH. BREDNICH. Walter de Gruyter, Berlin, XI Jg., 1966, 176 str.; XII Jg., 1967, 256 str.

Izišlo je 11. i 12. godište poznatoga njemačkog godišnjaka za istraživanje narodnih pjesama. Materijal je podijeljen na tri dijela. Prvi odsjek obuhvaća članke, drugi izvještaje a treći recenzije. Građa koja se ovdje daje vrlo je zanimljiva i privlačiva za svakog folklorista.

11. godište sadrži 9 članaka, 2 izvještaja i 28 recenzija.

Prvi je članak od *Hermann Strobacha*. On obrađuje temu: »Varijabilnost, Zakonitost i uvjeti.« Ističe zasluge Johna Meiera koji je metodom pozitivističke škole (filološke kritike teksta) prvi u Njemačkoj istraživao postanak varijanata i došao do zaključka da varijante nastaju zbog toga što pjevač zamjenjuje njemu nepoznate riječi poznatima, ili riječ koju krivo čuje, krivo i prenosi i, napokon, što kontaminira pjesme slična sadržaja. Strobach polazi dalje te istražuje, kako on kaže, onu varijabilnost koja obuhvaća čitavu pjesmu. Analizom varijanata pokazuje da su stalni oni dijelovi pjesme koji tvore njezinu sadržajnu okosnicu. Zatim ustanovljuje vrste riječi koje tvore tu okosnicu, pa dolazi do zaključka da te riječi čine formalno i semantičko jedinstvo. Sve ostale riječi variraju. Statističkom metodom postavlja tabele konstantnosti i varijabilnosti te ustanovljuje da su najkonstantnije imenice, imeničke konstrukcije i glagoli, a najvarijabilniji su prilozi, prijedlozi, brojevi, zamjenice, veznici i uzvici. Formalni elementi koji čuvaju tekst jesu: srok, istaknut položaj unutar stiha (kao npr. početak stiha), metrička shema, strofa te napokon odnos: tekst — melodija. Pri reprodukciji narodne pjesme ne teži se za promjenljivošću nego za identičnošću, samo što ta identičnost nije fiksirana. Napokon zaključuje da prenošenje pjesme usmenom predajom nije »nesvjesno«, »mehaničko« memoriranje, nego aktivna reprodukcija.

Ovaj je članak znatan napredak naprama Meierovim postavkama jer istražuje konstantnost i varijabilnost u odnosu prema pjesmi kao cjelini i ustanovljuje njihovu zakonitost, a ne samo pojedine usamljene slučajeve.

Vrijedan je i članak *Zmage Kumer* »Marija i grlica. Narodna pjesma iz Kočevja«. U tom članku autorica dokazuje da je motiv te pjesme (neka ptica ziba Isusa) ograničen na teritorij Slovenije, Hrvatske i na njemački otok Kočevje unutar Slovenije. U drugim krajevima Evrope ne može se naći. Navodi da je jedino u Sloveniji taj motiv potvrđen mnoštvom varijanata. U Hrvatskoj je ograničen samo na Zagorje, koje neposredno graniči sa Slovenijom, no ni tamo ni u Kočevju nije potkrijepljen varijantama. Zaključuje da je taj motiv došao iz Slovenije u